

Regen in het huisje dat toegang biedt tot de tentoonstelling. | FOTO: © ANNA VAN KOOIJ |

Tentoonstelling
Ergens & Overal
over locatietheater

Geurige houtsnipppers en kleurige huisjes

Het Theaterinstituut Nederland organiseert de ene tentoonstelling na de andere over de recente geschiedenis van het theater. Ergens & Overal is gewijd aan locatietheater en reist deze zomer langs vijf bekende festivals. Anne Bonthuis was bij de opening in Utrecht.

Theater maken kan overal. In een lege fabriekshal, tussen het winkelend publiek of ergens buiten op het strand. Steeds meer Nederlandse theatermakers verkiezen dit soort locaties boven het theatergebouw. Lange tijd was locatietheater het genre van een beperkt aantal pioniers, zoals Dogtroep en Hollandia. Tegenwoordig is het een vanzelfsprekende theatervorm, die veel publiek trekt en waar Nederlandse theatermakers internationaal naam mee hebben gemaakt. Reden voor het Theater Instituut Nederland (TIN) om de tentoonstelling *Ergens & Overal* te maken. Op 20 mei was de feestelijke opening tijdens het Festival a/d Werf in Utrecht, daarna reist de tentoonstelling langs festivals in Rotterdam, Amsterdam, 's-Hertogenbosch en Middelburg. Ontwerper en locatietheatermaker Theun Mosk heeft voor *Ergens & Overal* een speels concept bedacht. Het terrein van de tentoonstelling staat vol met kleine oranje en blauwe huisjes, in het

midden een grote blauwe kubustent en eromheen een gele omheining. Het zijn heldere Hollandse kleuren die Mosk heeft gekozen: het blauw van de lucht en de zee, het geel van het strand, oranje als de nationale kleur. De huisjes zien er strak uit, met kijkgaten en openingen. Van buiten hebben ze allemaal dezelfde gestileerde vormgeving, maar binnen is het steeds weer een verrassing wat je aan beelden, geuren en geluiden zult aantreffen. Wie het lichtblauwe toegangshuisje wil betreden, krijgt een paraplu in de handen gedrukt. Binnen blijkt het te regenen dat het giet. Een stem zegt: 'Locatietheater is een merkwaardig verbond tussen kunst en werkelijkheid.' Die werkelijkheid bestaat onder andere uit de natuurelementen die op locatie vaak zo bepalend zijn. Theun Mosk: 'Het eerste wat je doet als je buiten een voorstelling maakt, is naar de lucht kijken. Hoe helder is het? Zal het gaan regenen? Het buiten zijn is een belangrijk onderdeel van

locatietheater en daarom ook van deze tentoonstelling.' Om die reden is het Lig/Luchthuisje zijn favoriet. Daarin lig je op je rug, starend naar de lucht via een gat in het plafond. Ook van de rest van het tentoonstellingsterrein krijg je als bezoeker een buitengevoel. Door de geurige houtsnipppers als ondergrond en de boomstammen om op te zitten, waan je je even op het platteland in plaats van in de grote stad. Helemaal als je het *Strohuisje* betreedt, waar je op strobalen ervaart hoe een voorstelling in een boerenschuur voelt en ruikt. Het TIN koos er bewust voor om bezoekers zelf te laten voelen, ruiken en zien wat locatietheater inhoudt. Daarmee hoopt de organisatie een groot festivalpubliek te trekken. Wie wil, kan in de kubustent een overzicht vinden van de geschiedenis en ontwikkeling vanaf de jaren zestig. Nieuwe analyses van theatermakers of verdieping op het gebied van techniek vind je er niet. Wel organiseert het TIN debatten met professionals

rondom de tentoonstelling, bijvoorbeeld over de betekenis van 'de locatie' in de praktijk van architecten, theatermakers en beeldend kunstenaars.

Dorp

Henk Scholten, directeur van het TIN, noemt *Ergens & Overal* een grensverleggend project: 'Een tentoonstelling maken over theater ligt niet zo voor de hand, want hoe vat je theater in objecten? Om de beleving van theater zo dicht mogelijk te benaderen hebben we Theun Mosk gevraagd de tentoonstelling vorm te geven. Hij heeft er een combinatie van installatie, tentoonstelling, voorstelling en ontmoetingsplek van gemaakt.' Wat bracht de ontwerper op het idee van de huisjes? Theun Mosk: 'De huisjes symboliseren de behoefte van mensen om ergens te wonen en zich thuis te voelen. Ook staan ze voor de plek waar theater plaatsvindt. Het eerste waar ik bij locatietheater aan denk is een dorp. Op een onbekende plek creëer je een voorstelling. Soms vanuit het niets. Wat doe je dan? Je begint met de basics. Een infrastructuur aanleggen, voor stroom en water zorgen, een ontmoetingsplaats maken. Je zet een tafel neer waar mensen samenkomen om te overleggen en te lunchen. Met een tafel, centraal neergezet in een grote kubus tent, ben ik deze tentoonstelling ook begonnen. Daaromheen heb ik het dorp opgebouwd. Ik heb met de verschillende huisjes eigenlijk de beweging van de bezoekers gecomponeerd. Ik heb nagedacht over hoe ze door de tentoonstelling moesten

bewegen en hoe ik hen kon informeren en laten ervaren tegelijkertijd.' De tentoonstelling is ingedeeld in thema's, die inzicht geven in de verschillende vormen en locatiemogelijkheden. Zo laat het *Waterhuisje* de belangrijke rol van water in veel locatievoorstellingen zien. Je kijkt naar videofragmenten van onder andere *Waterkracht* van Peer-GrouP, *Orfeo Aqua* van Tryater en *Noordwesterwals* van Dogtroep. Bij *Waterkracht* liet Sjoerd Wagenaar het enorme ruim van een coaster – waar ook het publiek zich in bevond – met explosieve kracht volstromen met water. *Orfeo Aqua* speelde zich af op, onder en boven het Friese meer het Bombrekken. Het orkest, het koor en de spelers zaten in bootjes en onder het meer lag een enorme waterbak, waar Euridice uit te voorschijn kwam en waarin zij weer verdween. Bij *Noordwesterwals* overstromde halverwege de voorstelling het hele speelvlak met een vloedgolf van 1,2 miljoen liter water. Indrukwekkende beelden, die de ongekende mogelijkheden van locatietheater laten zien. Ook in de meeste andere huisjes wordt gebruik gemaakt van videofragmenten. Een logische keuze, gezien de weinige objecten uit locatievoorstellingen die bewaard zijn gebleven. Alleen een reconstructie van het monsterlijke hoofd van de hoofdrolspeler uit *De Mandarijn* (Dogroep) en een maquette van de tuinderskas waarin *Gust* (Hollandia) zich afspeelde, zijn te bezichtigen. Met moeite zelfs, want de kleine kijkgaatjes blijken geen goede combinatie met de felle zon. Gelukkig

Henk Scholten, directeur TIN

zorgt Mosk ervoor dat de videofragmenten niet saai worden. Zittend op een boomstam, terwijl je door een gat naar binnen kijkt, ervaar je deze heel anders dan zittend op een ronddraaiende kruk, omringd door grote afbeeldingen van voorstellingen aan zee. Mosk: 'Elke inrichting is weer anders en brengt een andere ontmoeting teweeg. Bezoekers maken kennis met de drijfveren en werkwijzen van locatietheatermakers en beleven ondertussen wat het inhoudt. Ik hoop dat *Ergens & Overal* gaat leven en op alle festivals een ontmoetingsplaats wordt voor bewoners, publiek en makers. Ook zonder enige kennis van locatietheater is het een interessante ervaring.'

Van links naar rechts: het entreehuisje, informatie in de blauwe kubus tent, het tentoonstellingsterrein tijdens de opening op 2 juni. | FOTO: © ANNA VAN KOIJ |

Ontwerper Theun Mosk | FOTOS: © ANNA VAN KOOIJ

Theun Mosk

Theun Mosk (1980) studeerde in 2003 af aan de Theaterschool in Amsterdam, opleiding Theatermaker / Techniek en Theater. Daarna volgde hij een studiejaar Theatervormgeving aan de Gerrit Rietveld Academie en deed workshops van Robert Wilson in Watermill Center New York (2004). Mosk ontving in 2007 de Charlotte Köhler Prijs en in datzelfde jaar was hij één van de geselecteerde Nederlandse ontwerpers voor de Praagse Quadriennale. De afgelopen jaren ontwierp hij het licht en/of decor voor diverse voorstellingen van een nieuwe generatie theatermakers. Zo werkte hij voor Lotte van den Berg (*Gerucht*,

Toneelhuis Antwerpen 2007), Jetse Batelaan (*Een cowboy met zijn handen hoog juicht waarschijnlijk niet* (2009), *BOE! Een spookverhaal voor grote mensen* (2009), beiden bij het RO Theater) en is als vaste vormgever betrokken bij de voorstellingen van Boukje Schweigman (onder andere *Wiek* 2009 en *Tussen* 2010). Ook werkte hij samen met Robert Wilson (*Walking Oerol Festival* 2008, de tentoonstelling *Egypt's Sunken Treasures* in Turijn 2009) en Paul Koek (*Licht is de machine* 2008, *De City* (2010, tekst Martin Crimp), beiden bij de Veenfabriek).

www.theunmosk.nl

Keuzes

Wie toch verdieping zoekt in het tentoonstellingsdorp kan terecht in de centrale kubustent. Een overweldigende collage van foto's en artikelen siert de wanden van de tent en laat de veelheid aan bijzondere locaties zien, zoals vloten, tunnels, zwembaden en trams. Op het blad van de lange tafel in het midden staat een overzicht van het Nederlandse locatietheater door de jaren heen. Van het eerste straattheaterfestival Festival of Fools, opgericht in 1975 en inspiratiebron voor Terschellings Oerol, tot reizend theaterfestival De Parade, dat in 1990 voor het eerst werd georganiseerd. En van bewegingstheatergroep Bewth, die vanaf 1965 tot 2005 voorstellingen

in bijzondere gebouwen maakte, tot kunstenaarscollectief het 5eKwartier, opgericht in 2004. Ingewijden zullen in het overzicht zeker belangrijke makers en voorstellingen missen, bijvoorbeeld Monsterverbond of jonge, talentvolle makers van het Over het IJ Festival. 'Daar zijn wij ons van bewust en dat is jammer, maar moeilijke keuzes waren onontkoombaar', verklaart één van de samenstellers van de tentoonstelling, Nathalie Wevers van het TIN. 'Je wil niemand buitensluiten, maar er zijn zoveel makers en voorstellingen dat niet alles in de tentoonstelling past. We hebben geprobeerd de belangrijkste elementen uit de geschiedenis eruit te pikken en een tijdslijn te maken die makkelijk te volgen is.'

Verder kun je in de grote tent via televisieschermen en koptelefoons kijken en luisteren naar theatermakers die vertellen over wat hen aantrekt in deze theatervorm. Bijvoorbeeld dicht bij de toeschouwers staan, de andere manier van kijken, het spelen op bijzondere locaties. Elk gebouw of plein in een stad heeft zijn geschiedenis. Hetzelfde geldt voor landschappen, bossen en duinen. Elke locatie heeft een verhaal te vertellen en voor de theatermakers is dat altijd een belangrijke bron bij het maken van de voorstelling, soms zelfs de directe aanleiding ervoor. Door dit samenspel met de locatie ontstaat ook een heel andere verhouding met het publiek, want de bezoekers zitten letterlijk in het verhaal. Dat is ook precies wat Theun Mosk met zijn tentoonstelling wilde bereiken: festivalgangers in het verhaal van de theatervorm trekken. Dat is hem gelukt. Net als locatietheater heeft *Ergens & Overal* iets spannends en avontuurlijks. Bezoekers blijven lang in en om de huisjes hangen, ze kijken geboeid naar de videobeelden en genieten in de zon van het kleurrijke dorpje om hen heen. ◀

Ergens & Overal is dit jaar nog te zien op zomerfestivals De Parade/NAI Rotterdam, Over het IJ Festival in Amsterdam, Theaterfestival Boulevard in Den Bosch en Zeeland Nazomerfestival in Middelburg.

www.tin.nl

